

BUDAPEST temetői, mint minden évben, idén is fénybe és virágba borultak egy kis időre, hogy aztán hosszú téli álomba merüljenek. Ilyenkor már csak a legelszántabb virágárusok kucorognak a hőszűrő közelében, hogy eladjanak naponta pár csokor fagyöngyöt, fenyőgallyat. Egyetlen reménységük a sok téli temetés, amitől viszont a sírásók rettegnek már jelőre.

A régi Pest-Buda és külvárosainak népe nemigen válogatott, ha temetkeznie kellett. A legközelebbi templomkert, majd a kissé kijebb eső saját temető kiválóan megtette. Aztán a terebélyesedő város és a gyakori járványok arra készítették őket, hogy vigyék távolabbra halottaikat. Még a 19. században megszűnt a régi ferencvárosi, józsefvárosi és váci úti temető (utóbbi helyén ma a Lehel piac szolgálja az élőket). A 20. században bezártakat alig lehet összeszámolni: Tétfény, Cinkota, Csillaghegy, Mátyásföld, Hidegkút, Pestújhely, Szentimre, Lőrinc, Rákoscaba, Rákoshely, Albertfalva, Soroksár, Újpest búcsúzik falusias, belátható és bejárható sírkertjétől.

Cserébe nyílnak a nagyok: már 1849-ben a Kerepesi úti, 1886-ban az óriási Új Köztemető, 1894-ben a Farkasréti. (S ahogy valaha presztízs kérdés volt minél közelebb kerülni a templomhoz, majd minél „jobb” helyet kapni egy főút-közeli parcellában, úgy vált létkérdéssé a 20. század második felében egy farkasréti sírhely még akkor is, ha az elhunyt csak nyári estéken kelt át olykor Budára, hogy egy kellemes kisvendéglőben sült libát egyen.)

A temetők tavasztól őszi megejtően szépek. Lombos fák, madárcsicsergés, örökzöldek, örök béke. Aztán ha kicsit közelebről – és elég gyakran – nézi őket az ember, feltűnik, hogy egyre kevesebb a kiskertként gondozott hant, kevesebb az élő virág, kevesebb az apró szerszámokkal felfegyverzett öregasszony, s hogy egyre-másra tűnedeznek el szeretteink szomszédságából az ismerős nevek, régi kövek és fejfák. Mert kevesebb az idő, kevesebb a pénz, és drágább, egyre drágább fenntartani, felújítani, újraváltani.

Hát még azok a síremlékek, amelyeket az államnak vagy a fővárosnak kellene, illene fenntartani, gondozni! Vagy azért, mert hazánk, városunk valamelyik nagysága nyugszik alatta, vagy azért, mert tervezője, építész, szobrásza (is) megérdemelne, hogy művét tiszteletben és jó karban tartsuk. De ha nincs valami lelkes kisebb közösség, amelyik vállalja nemcsak a híresség emlékének őrzését és ápolását, hanem az anyagi terheket és időnként némi fizikai munkát is, akkor előbb-utóbb keresztet vethetünk egy következő áldozatra. Érdemes kalauzzal a kézben barangolni kicsit a Kerepesi úti, a Farkasréti vagy a Salgótarjáni úti zsidó temetőben – mindháromról Tóth Vilmos nagy munkái szólnak, az első kettőről a megboldogult Budapesti Negyed kötetei, az utóbbiról egy 2014-ben megjelent gyönyörű képes album –, hogy elborzadjunk az utókor halátlanságán, felelőttségén, a vandalizmus és a nemtörődömség rémisztő következményein.

Gazdátlan mauzóleumok és kripták düledeznek a borostyán zöld csápjainak ölelésében. S miközben egyre drágább a temetés, a sírkő és a szakzerű sírgondozás, a temetők üzemeltetői egyre kevésbé tudnak gátat vetni a rongálásnak, lopásnak, fémtolvajok és „műgyűjtők” működésének. Szobrok, domborművek, díszláncok és kereszték tűnnek el egyre-másra. S ha olykor, leginkább valami évforduló jóvoltából ki is vakarnak egy-egy síremléket ebből a szomorú állapotból, csak annál kiáltóbb mellette-körültette a többinek a gondozatlansága.

Vajon gazdaságosabb, egyszerűbb egy óriási temető üzemeltetése, mint egy kisebbé? Egy átlátható, emberléptékű falusi, kisvárosi sírkertben, ahol minden halott és élő ismerőse a másíknak, nagyon ritka az olyan károkozás, ami a fővárosi nagyokban mindennapos. Az Új Köztemető két négyzetkilométeren megnyitása óta körülbelül másfél millió embert hantoltak el: jóformán egy budapestnyi halottat. Ki lenne képes ezt gondos gazdaként kézben tartani? S ha nem képes, mi a jövő?

Nyilván nem véletlen, hogy az állam, az önkormányzatok minden eszközzel a hamvasztás felé terelik a hozzátartozókat. Szaporodnak a városon belüli urnatemetők, egyre több templom alá épül kolumbárium. S mostanság anyagi megfontolásból egyre gyakoribb a hamvak hazavitele, szétszórása is – oda lesz a kegyeletnek ez az évezredes gesztusa, hogy kizarándokolunk a családi sírokhoz, rendbe tesszük, mécses gyújtunk – ahogy Erdélyben mondják: világítunk –, s ha van hozzávaló hitünk, imádkozunk is egy kicsit. (A Vatikán legutóbb állást foglalt ebben a kérdésben: katolikus halottnak megszentelt földben a helye, nem a spájzban vagy a könyvespolc tetején.)

A temető ugyanúgy tükre a társadalomnak, mint az iskola, a kórház vagy az öregotthon. Mindegyik esetében arról van szó, hogyan bánik a közösség azokkal, akik még, átmenetileg vagy végérvényesen ránk, felnőtt, egészséges, élő embertársaikra szorulnak. Gyengéden, tisztelettel, kegyelettel vagy halátlannul, kíméletlenül? Ha kialudtak a mécsesek, mit lát a temető korai sötétjében a családtag, a polgár, BUDAPEST?

BUDAPEST

a városlakók folyóirata

Pro Cultura Urbis díj 2007

XXXIX. évfolyam, 11. szám
megjelenik minden hónap 15-én

Alapítva: 1945

I–III. évfolyam: 1945–1947

szerkesztő:

Némethy Károly, Lestyán Sándor

IV–XXVI. évfolyam, 1966–1988

szerkesztő:

Mesterházi Lajos, Fekete Gyula,
Vargha Balázs, Jávor Ottó, Szabó János

Főszerkesztő:

Buza Péter

Olaszószerkesztő:

Saly Noémi

Szerkesztőbizottság:

Angelus Róbert, Buza Péter,

Csontó Sándor, Hidvégi Violetta,

Kirschner Péter, Mezei Gábor,

N. Kósa Judit, Saly Noémi,

Sándor P. Tibor (archív fotó),

Sebestyén László (fotó),

Török András (Simplicissimus Budapestje),

Zeke Gyula

Facebook oldalunk szerkesztője:

Vadász Ágnes

A szerkesztés műhelye

a Nagy Budapesti Társaság

A szerkesztőség levelezési címe:

1054 Budapest, Honvéd utca 3.

E-mail: budapestfolyoirat@summa-artium.hu

Honlap: www.budapestfolyoirat.hu

Kiadja

Summa Artium Nonprofit Kft.

Felelős kiadó: Török András

1054 Budapest, Honvéd utca 3.

Telefon: 318-3938, fax: 318-3938

Lapigazgató

Szűcs Andrea

A BUDAPEST partnere

a Városháza Kiadó

Kiadóvezető: Csomós Miklós

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár

1088 Budapest, Szabó Ervin tér 1.

Telefon: 411-5000

Terjesztés:

HÍRVILÁG Press Kft.

Telefon és fax: 411-0491

hirvilag.press@hirvilagpress.com

A folyóirat megjelenését az NKA támogatja

Tördelés:

Görög Gábor

Nyomdai munka:

Pharma Press® Kft.

1037 Budapest, Vörösvári út 119-121.

telefon: 577-6300, fax: 323-0103

ISSN: 1785-590x

Nyilvántartási szám: 2.2.4/237/2004

A borítón:

Publicisztika

(1. oldal)

A hátsó borítón:

Másnap

(23. oldal)